

© Федонюк Л.Я., Петришен О.І.

УДК 611.018+611.013]:378.147

ПРИНЦИП ЗВОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПРИ ВИКЛАДАННІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА ЕМБРІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Л.Я.Федонюк, О.І.Петришен

*Кафедра медичної біології, генетики та гістології (зав. – чл.-кор. АПН України, проф. В.П.Пішак)
Буковинської державної медичної академії*

Ефективність навчання залежить від інтенсивності зворотних зв'язків у системі навчання, що дають змогу не лише контролювати рівень знань та вмінь студентів, але й оперативно регулювати, корегувати та керувати навчальним процесом [1, 2]. У комплексній підготовці лікаря гістології, цитології та ембріології належить одне з провідних місць, оскільки вони закладають основи наукового структурно-функціонального підходу до аналізу життєдіяльності людини [3]. Знання будови та функцій організму людини на органному, тканинному, клітинному та субклітинному рівнях необхідні для детального розуміння змін, що відбуваються в організмі хворої людини [4, 5].

Лекції як основній ланці педагогічного навчання належить провідна роль серед усіх форм навчально-виховної роботи. Курс лекцій, який читається професором та доцентами кафедри, відображає сучасний рівень наукових знань і має чітку медичну спрямованість. Лекції належить не лише важливе навчальне значення, а й виховне, що є відправним пунктом в організації самостійної роботи студентів. У студентів медичного факультету найбільшу цікавість викликають теми “Ембріологія”, “Кров”, “Серцево-судинна система”, “Травна система”.

В основі організації та проведення практичних занять лежить принцип індивідуального підходу до кожного студента. Ефективність практичного заняття значною мірою залежить від підготовки до нього са-

мих студентів. У зв'язку з цим, однією з важливих ланок навчально-методичної роботи кафедри є організація самопідготовки студентів до занять, забезпечення якої пов'язане з наявністю достатньої кількості методичних вказівок для самостійної роботи студентів, навчально-методичних посібників, з можливістю отримати консультативну допомогу викладача та використовувати технічні засоби навчання. Структура методичних вказівок уніфікована і включає такі розділи: тема, мета заняття, професійна орієнтація, перелік контрольних питань, ситуаційні задачі (переважно клінічного спрямування), список основної та додаткової літератури. У розділі “Практична робота” вказуються основні гістологічні препарати, методи їх забарвлення, збільшення мікроскопа, алгоритм вивчення препарату і конкретні структури, на які перш за все повинен звернути увагу студент при його вивченні. Гістологічні препарати студенти замальовують в альбом, що є традиційним прийомом, який активізує увагу, розвиває спостережливість і сприяє засвоєнню матеріалу. Проте багато студентів скаржаться на невміння швидко малювати, брак часу на оформлення підписів. З метою економії часу при підготовці студентів до практичної частини заняття та підвищення ефективності самостійної роботи студентів викладачами кафедри розроблені та видані “Протоколи практичних занять з гістології, цитології та ембріології”, в яких студентам необхідно лише замальовувати гістологічні

препарати і навести відповідні позначення. Протоколи складені відповідно до навчальної програми та адаптовані до тематичного плану кафедри.

Усвідомлюючи значення індивідуальної роботи з гістологічними препаратами, студенти все ж таки надають перевагу вивченню препаратів після детального пояснення викладача. Це свідчить, з одного боку, про бажання студентів безпосереднього спілкування з професіоналом і отримання інформації “з перших рук”, з другого – про деяку пасивність студентів в отриманні знань, тенденцію до зниження дослідницького компоненту навчання.

На кожному практичному занятті студенти мають змогу ознайомитися з електронними мікрофотографіями, вивчення яких значно розширює та поглиблює уявлення про субклітинну будову і значення тканинних структур, які вивчаються у світловому мікроскопі.

У системі методичних прийомів, які покращують засвоєння навчального матеріалу на практичних заняттях, особлива увага приділяється використанню наочних матеріалів: схем, малюнків, світлооптичних мікрофотографій, прозірок, таблиць, стендів і технічних засобів навчання. З метою забезпечення раціональної системи контролю пізнавальної і творчої діяльності студента та підвищення зацікавленості і мотивації навчання кожен студент на занятті забезпечений мікроскопом, необхідними мікропрепаратами, світлооптичними та електронними мікрофотографіями.

Вивчення основних розділів предмета закінчується підсумковим заняттям, проведення якого уніфіковане, складається з оці-

нювання теоретичних знань та практичних навичок: вміння описати гістологічні препарати, назвати основні гістологічні структурні компоненти на електронних та світлооптичних мікрофотографіях.

Консультації, самостійна позааудиторна робота студентів на кафедрі без викладача розвивають вміння студентів аналізувати й узагальнювати дані про морфофункціональні характеристики гістологічних об'єктів, сприяють розвитку клінічного мислення, закладають основи для розуміння фізіологічних та патологічних процесів.

Кінцевим результатом оцінювання знань студентів є комісійний іспит, на якому висококваліфікована комісія об'єктивно оцінює теоретичні знання студентів та вміння ідентифікувати основні структурні компоненти тканин та органів людського організму на субклітинному, клітинному, тканинному та органному рівнях. Позитивна оцінка на іспиті відіграє роль своєрідної нагороди за плідну працю протягом року.

Висновки. 1. Провідним фактором, що визначає навчальну активність та успішність студентів, є мотивація навчальної діяльності. 2. Основним напрямком вдосконалення навчального процесу на кафедрі може бути пошук інноваційних методик, які опираються на особистісний потенціал студента і цілеспрямовано діють на мотивацію їх пізнавальної діяльності. 3. Самостійна позааудиторна робота студентів є невід'ємною складовою навчального процесу у вищому навчальному закладі. 4. Для ефективного навчання студентів велике значення має доброзичливо-вимогливий стиль взаємин викладача зі студентами та поєднання навчання з вихованням.

Література

1. Беляева А.П. *Методология и теория профессиональной педагогики.* – СПб.: Изд-во Ин-та профтехобразования РАО, 1999. – С. 9-15.
2. Смирнов С.Д. *Педагогика и психология высшего образования: от деятельности к личности.* – М.: Аспект-пресс, 1995. – С. 4-7.
3. Баринев Э.Ф., Евсеева Л.И., Игнатьева М.Н., Терещук Б.П. *Принципы формирования методических рекомендаций для самостоятельной работы студентов по гистологии* // Зб. наук. робіт “Гістологія як науково-практичний базис підготовки медичних кадрів”. – Харків, 1997. – С. 10-12.
4. Дацко Т.Д., Головата Т.К., Данильчук Р.Б. та ін. *Міждисциплінарний взаємозв'язок патологічної анатомії з теоретичними і клінічними кафедрами* // Матер. конф. “Проблеми інтеграції в медичному вищому навчальному закладі”. – Тернопіль, 1999. – С. 99-101.
5. Швед М.І., Марків І.М., Зелінська С.І. *Інтегративні аспекти у викладанні гастроентерології на кафедрі факультетської терапії* // Матер. конф. “Проблеми інтеграції в медичному вищому навчальному закладі”. – Тернопіль, 1999. – С. 144-147.

**ПРИНЦИП ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ ПРИ
ВИКЛАДАННІ ГІСТОЛОГІЇ, ЦИТОЛОГІЇ ТА
ЕМБРІОЛОГІЇ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ**

Л.Я.Федониук, О.І.Петришен

Резюме. Головним завданням на сучасному етапі навчання є набуття студентами фундаментальних знань, формування в них навичок продуктивного мислення. Викладання гістології, цитології та ембріології студентам медичного факультету вимагає застосування нових підходів при читанні лекційного курсу, проведенні практичних занять та ефективної організації самостійної роботи студентів.

Ключові слова: викладання, зворотний зв'язок, гістологія.

**THE PRINCIPLE OF FEEDBACK WHILE
TEACHING HISTOLOGY, CYTOLOGY AND
EMBRYOLOGY TO STUDENTS OF THE MED-
ICAL FACULTY**

L.Ya.Fedoniuk, O.I.Petryshen

Abstract. The main task of modern education is the acquisition by students fundamental knowledge and the formation of productive thinking skills. Teaching histology, cytology and embryology to medical faculty students requires the applying of new approaches when delivering lectures, conducting practical classes and an effective organization of student's individual work.

Key words: teaching, feedback, histology.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Надійшла в редакцію 22.04.2004 р.